

11. Лисенко О. А. Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. "Українська мова" / О. А. Лисенко. – Харків, 1999. – 19 с.
12. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01 "Українська мова" / Д. В. Мазурик. – Львів, 2002. – 19 с.
13. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Л. : Світ, 1994. – 216 с.
14. Скорейко-Свірська І. П. Освоєння англкомовних запозичень в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01 "Українська мова" / І. П. Скорейко-Свірська. – К., 2009. – 20 с.
15. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – 2-ге вид., переробл. – К. : Пугач, 2005. – 388 с.

Анотація

У статті здійснено аналіз складних найменувань із запозиченим препозитивним компонентом, що мають дефісне написання в українській мові; з'ясовано причини порушень українських орфографічних норм при невідповідному оформленні запозичень, запропоновано способи їх усунення.

Ключові слова: запозичений компонент, іменник-юкстапозит, аббревіатура, неосвоєні лексичні запозичення.

Аннотация

В статье осуществлен анализ сложных наименований с заимствованным препозитивным компонентом, которые имеют дефисное написание в украинском языке; выяснены причины нарушений украинских орфографических норм при несоответствующем оформлении заимствований, предложены способы их устранения.

Ключевые слова: заимствованный компонент, существительное-юкстапозит, аббревиатура, неосвоенные лексические заимствования.

Summary

In the article adoption of the difficult names with the borrowing prepositive component, which have the hyphen writing in Ukrainian has been analyzed, the causes of breaking of the Ukrainian orthographic norms out at incongruous registration of borrowings have been determined, the ways of their removal have been offered.

Keywords: borrowing, component, noun-juxtaposition, abbreviation, unmastered lexical borrowings.

УДК 811.161.2:81'367

Христіанінова Р. О.,
доктор філологічних наук,
Бердянський державний педагогічний університет

ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СКЛАДНОСУРЯДНИХ РЕЧЕНЬ

Постановка наукової проблеми та її значення. У традиційних описах складносурядних речень української мови не знаходимо чіткого розмежування їхніх формально-граматичних і семантико-синтаксичних ознак. Відповідно за типології цих речень брали до уваги ті й ті ознаки, наголошуючи то на одних, то на інших, а часом і еkleктично змішуючи та не розрізняючи їх.

Поділ складносурядних речень за сполучниками на єднальні, протиставні (зіставно-протиставні) й розділові, що бере свій початок ще з часів М. І. Греча, був панівним у працях із українського синтаксису аж до 90-х років минулого сторіччя [15; 12; 11; 10; 14; 3; 9 та ін.]. Акцентували в цій типології зазвичай змістові відношення між предикативними частинами. Але зауважимо, що вже були й певні спроби проаналізувати формально-граматичні особливості складносурядних речень. Зокрема А. П. Грищенко, виокремлюючи різновиди в межах названих типів, намагається поєднати формальні та семантичні ознаки складносурядних речень. Характеризуючи єднальні речення, він постулює три їхні різновиди: 1) із вільним порядком розташування складників-частин, кількість яких не обмежена формальними та значеннєвими чинниками; 2) із фіксованим розташуванням частин, кількість яких так само не визначена граматичними й значеннєвими чинниками; 3) із обмеженою кількістю складників, що утворюють замкнений ряд. Зіставно-протиставні конструкції дослідник поділяє на два різновиди: 1) речення, що мають не більше двох граматично рівнозначних складників, яким не властива позиційна стійкість; 2) речення, що мають не більше двох граматично рівнозначних і позиційно стійких складників. Так само два різновиди А. П. Грищенко виокремлює з-поміж розділових складносурядних речень: 1) конструкції, до складу яких увіходить не більше двох граматично рівнозначних складників та 2) структури, на граматично рівнозначні складники яких не поширюється принцип кількісного обмеження [6; 14].

На рубежі ХХ–ХХІ сторіч цей опис автори монографій, підручників та навчальних посібників для вишів почали дещо розширювати, додаючи до названих інші типи складносурядних речень – пояснювальні й градаційні [13], приєднувальні й пояснювально-приєднувальні [8], градаційні [19] тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із розробленням основних принципів якісно нової граматики української мови – функційно-категорійної – змінюється й підхід до опису складносурядних речень [4; 8]. Основною вимогою нової граматики постає багатовимірне й системне вивчення синтаксичних одиниць, що передбачає детальний розгляд різних аспектів їхньої організації – формально-граматичного, семантико-синтаксичного та комунікативного. Цей підхід уможливорює розгляд кожного з названих аспектів як відносно автономного, і водночас урахування сукупності всіх аспектів дає змогу всебічно охарактеризувати складносурядні речення.

Мета й завдання статті. Метою цієї статті є аналіз формально-граматичної структури складносурядних речень. Основні завдання розвідки: удокладнити й систематизувати вже описані формально-граматичні ознаки складносурядних речень; запропонувати власне бачення деяких аспектів формальної організації складносурядних речень; ієрархізувати формально-граматичні ознаки складносурядних речень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Формально-граматичні ознаки будь-яких складних речень відбивають їхню внутрішню формально-граматичну структуру. До таких

ознак зараховують тип синтаксичного зв'язку між предикативними частинами, засоби його вираження, кількість об'єднаних частин, їхні типові граматичні характеристики, порядок розташування складників тощо [4, 282].

Як відомо, складносурядні речення утворені на основі сурядного зв'язку, який і визначає їхню головну диференційну ознаку – граматичну незалежність однієї предикативної частини від іншої, тобто граматичну рівноправність предикативних частин щодо всієї конструкції як цілісної синтаксичної одиниці.

Головним засобом вираження сурядного зв'язку постають сполучники сурядності, наявність котрих у традиційній граматиці другої половини ХХ – початку ХХІ ст. слугує основним критерієм виокремлення складносурядних речень із усього загалу складних конструкцій.

Сполучники сурядності, що поєднують предикативні частини сполучникових складносурядних речень, бувають асемантичними і семантичними. Асемантичні сполучники функційно навантажені тільки у формально-граматичній структурі складносурядного речення – вони є виразниками сурядного зв'язку. У семантико-синтаксичній структурі складносурядного речення такі сполучники жодних функцій не виконують. Типовими асемантичними сполучниками постають єднальні сполучники *і* (*й*), *та* (у значенні *і*): *Жалібно гавкали пси, і шуміла й ляцала негода* (О. Довженко); *Четверті двері відчинилися самі, без найменшого натиску, й Анна-Марія сторчголов скотилася вниз...* (І. Роздобудько); *Та вродили верби, та зацвіли раки, та поспіли в'юни* (Є. Гуцало); *Тільки запахи душать груди та тріпочеться оддаль глухе калатало...* (О. Довженко). Семантичні сполучники функційно навантажені в обох структурах складносурядного речення – формально-граматичній і семантико-синтаксичній. У першій вони є виразниками формально-граматичного сурядного зв'язку між предикативними частинами, а в другій – виразниками семантико-синтаксичних відношень. Семантичними постають зіставні, протиставні, розділові та градаційні сполучники: *Щоправда батько весь вечір просидів у буфеті, а Олекса без увагу вибігав у хол за морозивом і постійно хрумтів шоколадними батончиками* (І. Роздобудько); *Вартовий, зрештою, запропонував Духновичу перебратися під брезент, але він вирішив терпіти, киснути до кінця* (О. Гончар); *І в серцевині баржі щось клацнуло – можливо, увімкнувся давно заіржавілий двигун або чомусь крутнулася вицвіла стрілка компаса* (І. Роздобудько); *Не тільки Галя бачила те синє диво, але й стара не відводила від нього очей* (В. Шевчук).

Останнім часом в україністиці утверджується думка про те, що складносурядні речення можуть бути й безсполучниковими [4, 297; 17; 18]. Формально-граматичну специфіку безсполучникових складносурядних речень створює зазвичай однотипність предикативних частин, що виникає внаслідок використання в них формально однотипних присудків: *Калюжі миттєво пересохли, запах мокрої землі та хробаків здуло в гори* (А. Дімаров) – обидва присудки вжиті в минулому часі; *Нас літаки несуть над хмарами, Везуть на море кораблі* (М. Луків) – обидва присудки мають форми теперішнього часу; *Пройдуть зливи, замовкнуть грози, Задрімають вітри на ланах...*

(В. Симоненко) – присудки обох частин у формі майбутнього часу; **Хай** брехня твоє слово дугою не **вигне**, **Хай** не **вірять** твій розум в убогі слова (В. Симоненко) – присудки у формі наказового способу.

Кількість поєднаних предикативних частин визначає таку важливу формально-граматичну ознаку складносурядних речень, як формально-граматичну елементарність / неелементарність. Формально елементарними постають складносурядні речення, у яких сурядним зв'язком поєднано лише дві предикативні частини: *Падали зорі з неба, і на далеких обр'ях палахкотіли газові вогнеграї* (І. Цюпа); *Діставши з пачки цигарку він хоче прикурити, але сірники ламаються один за одним* (О. Гончар). Речення, до складу яких увіходить три й більше предикативні частини, є формально неелементарними: *Сніги у дощі перейдуть, і знову усе стрепенеться, і жваві струмки потечуть, і жайвір у небі зметнеться* (М. Луків); *Сонце палило, нагріте різнотрав'я пахтіло медовим духом, васильки та чебрець наче пригорілі були, поникло стояла шавлія з темно-синіми квітками та залізняк з рожевим цвітом...* (О. Гончар). Для формально неелементарних складносурядних речень принциповим постає саме сурядний зв'язок між усіма предикативними частинами, семантико-синтаксичні відношення (семантико-синтаксична ознака) між ними можуть бути не лише однотипними, а й різнотипними: *Хай навколо ще сніги лежать і не щедри на тепло прогнози, Але вже сміливців не страшать березневі хвищі і морози* (М. Луків).

Із кількістю предикативних частин та характером сурядного зв'язку (його відкритістю чи закритістю) пов'язана ще одна формально-граматична ознака складносурядних речень – відкритість / закритість їхньої структури. Складносурядним реченням відкритої структури властива потенційна необмеженість (відкритість) сурядного ряду, пор.: *І наперед не треба ворожити, і за минулим плакати не варт* (Л. Костенко) – *І наперед не треба ворожити, і за минулим плакати не варт, і сьогодні не потрібно сприймати однобоко*. Означені речення бувають формально елементарними і формально неелементарними, сполучниковими (з єднальними й розділовими сполучниками) і безсполучниковими: *За татарським бродом із сивого жита, з червоного маку народжується місяць, і коло козацької могили, як повір'я, висікається старий вітряк* (М. Стельмах); *Поволі слід за ними заростає, і дощ свинцевий землю засіває, і дно ріки встеляють блискавки, і, розметавши крила, ластівки Ширяють на чорнобильських вітрах, і чорні хмари навівають страх* (М. Луків); *Чи то пташки ущухли, чи то звірина причаїлась, чи то малі комашки завмерли в травіці* (М. Коцюбинський); *Лиже полум'я жовте черево, Важкувато сопе димар, Галасує від болю дерево, Піднімаючись димом до хмар* (В. Симоненко); *Майне перехожий; прогуркоче трамвай; з диким вереском промчить кудись колона криваво-червоних пожежних машин* (О. Гончар). Для складносурядних речень відкритої структури обов'язковою вимогою є те, щоб між усіма предикативними частинами був однаковий характер синтаксичного зв'язку та однотипні семантико-синтаксичні відношення (семантико-синтаксична

ознака). У складносурядних реченнях закритої структури можливе поєднання тільки двох предикативних частин. Зазвичай це речення із зіставними, протиставними, градаційними та приєднувальними сполучниками: *Чумацький віз тихо рипить піді мною, а в синім небі Чумацький Шлях показує дорогу* (О. Довженко); *Ти кивала головою, але твій погляд був спрямований за вікно* (І. Роздобудько); **Не тільки** я прибув на мовчазний поклик друга, **але й** більшість колишніх партизанів нашого загону зібралась у невеличкій сільській лікарні (Ю. Збанацький); *Цвітуть картоплі, і мак по них цвіте* (О. Гончар). І. Р. Вихованець постулює, що всі різновиди складносурядних речень закритої структури не вживаються без сполучників [4, 307]. За нашими спостереженнями, такі речення можуть бути й безсполучниковими, пор.: *Ти потвора, а я красуня. Ти скоморох, а я герцогиня* (А. Дімаров) – *Він паяц, комедіант, на найнижчому щаблі суспільства, вона – володарка світу, напівбогиня. Він – потвора, вона – сліпуча красуня* (А. Дімаров).

Особливості синтаксичної будови предикативних частин виявляються в тому, що вони можуть бути формально однотипними (оформленими як прості двоскладні або односкладні речення) чи різнотипними (одна частина – вихідне двоскладне речення, друга – односкладне, обидві частини односкладні, але різних типів тощо) [4, 298]. Однотипність / різнотипність формальної будови предикативних частин має неоднакову вагу для складносурядних речень відкритої і закритої структури. Складниками речень відкритої структури зазвичай постають однотипні предикативні частини: *Щороку вмирає трава, і листя з дерев облітає* (М. Луків); *Море і гори. Сонце і синь* (М. Луків); *Часу завше не стача, і трудам кінця немає* (М. Луків). У конструкціях закритої структури можуть поєднуватися й однотипні, і різнотипні частини: *До неї долинає збуджений шеліт, а потім ледь чутно клацає замок у прихожій* (І. Роздобудько); *Потім у садочку був карантин, і я цілими днями тинялася у дворі* (І. Роздобудько); *Нелегко на землі святі діла вершити, Та сил для справ благих ніколи не жалій* (М. Луків); *Ви прийшли мене жаліти, а мені тієї жалості не треба* (Г. Тютюнник); *Щастя ж вам, і не забувайте свою альма-матер!* (О. Гончар).

Наступною формально-граматичною ознакою складносурядних речень постає порядок розташування предикативних частин. Він може бути фіксованим і вільним. За вільного порядку предикативні частини можна міняти місцями, таке переставлення частин істотно не впливає на загальну формально-граматичну й семантико-синтаксичну структуру речення, пор.: *І свині не кричали, і коні ясел не гризли, і корови мирно собі лежали в теплом корівнику, ремигаючи і дожовуючи останню жуйку* (В. Малик) – *І коні ясел не гризли, і свині не кричали, і корови мирно собі лежали в теплом корівнику, ремигаючи і дожовуючи останню жуйку; І корови мирно собі лежали в теплом корівнику, ремигаючи і дожовуючи останню жуйку, і свині не кричали, і коні ясел не гризли; Той [Славик] дотепний, вродливий, блискуче вчиться, а він важкодум, неотеса, з грубим широким обличчям і качиним розплесканим носом* (О. Гончар) – *Він важкодум, неотеса, з грубим широким обличчям і качиним розплесканим носом,*

а той дотепний, вродливий, блискуче вчиться. Фіксований порядок частин у складносурядних реченнях може бути зумовлений або суто з боку їхньої формальної організації, або з боку змісту речення. У першому випадку тільки формальна структура другої предикативної частини (її контекстуальна неповнота, наявність займенника, що співвідносний із іменником першої частини, тощо) не дає змоги поміняти частини місцями: *Позицію предиката займає дієслово, а позицію аргументна (аргументів) – іменник* (І. Вихованець); *Наприклад, у сучасній українській мові предикати із семантикою стану природи мають лексичне вираження, а їхні аргументи позбавлені лексичного вираження...* (І. Вихованець). У другому випадку предикативні частини не можна поміняти місцями, бо це порушить логічність думки: *Баба Зоя часто розмовляла вночі, й дівчинка до ранку вовтузилася під ковдрою, з острахом поглядаючи в страшний куток* (І. Роздобудько); *Богдан дав йому матрикул, і професор, прихилившись тут же біля вікна, старанно вивів у ньому сьогоднішню оцінку: “відмінно”* (Гончар).

Опис формально-граматичної організації складносурядних речень, на нашу думку, має враховувати ще одну визначальну їхню формально-граматичну й семантико-синтаксичну характеристику – спосіб оформлення незалежної предикації. Поняття способу (техніки) оформлення предикації ми ввели, характеризуючи складнопідрядні речення [16]. Спосіб оформлення предикації відбиває особливості процесу творення складних речень. Аналіз складносурядних речень щодо способу оформлення незалежної предикації дає змогу виокремити два їхні типи: 1) складносурядні речення, утворені на основі поєднання кількох предикативних частин, що передають усвідомлені до моменту мовлення й пов'язані між собою певними відношеннями ситуації, тобто такі речення фіксують результат мисленнєвих дій; 2) складносурядні речення, утворені на основі приєднання другої предикативної частини, які передають “сам процес, рух думки, усвідомлення якихось нових сторін реалій” [1, 71], унаслідок чого приєднаний компонент виражає думку, яка виникла в свідомості суб'єкта пізніше, після основного висловлення [2, 67]. Перші становлять переважну кількість складносурядних речень, назвемо їх типовими складносурядними реченнями. Предикативні частини цих речень поєднують єднальні, протиставні, зіставні, розділові та градаційні сурядні сполучники. Типові складносурядні речення можуть бути репрезентовані і безсполучниковими конструкціями. Щодо структур другого типу думки лінгвістів істотно відрізняються. Одні мовознавці вважають їх, поряд із єднальними, розділовими, зіставно-протиставними, градаційними, окремим семантичним видом складносурядних речень – приєднувальними складносурядними реченнями [4, 312; 8, 348–349; 5, 66–68], інші – семантичним різновидом складносурядних єднальних речень [19, 238], ще інші – окремим типом синтаксичних конструкцій, що протиставлені і складносурядним, і складнопідрядним реченням [7; 20]. Нам імпонує витлумачення приєднання В. В. Бабайцевою. На переконання дослідниці, приєднання посідає проміжне місце на шкалі перехідності між сурядністю і підрядністю. Приєднання має дві частини – основну (базову) і доповнювальну. Приєднаний компонент може бути

репрезентований словом (або словами) і реченням. Приєднаний компонент, виражений реченням, може бути оформлений не тільки як окреме речення, але, залежно від превалювання ознак сурядності чи підрядності, і як предикативна частина складносурядного або як частина складнопідрядного речення [1]. Отже, складні речення, побудовані способом приєднання другої предикативної частини з вираженими ознаками сурядності, становлять окремий тип складносурядних речень, які назвемо специфічними.

Найяскравішими маркерами приєднання постають спеціалізовані приєднувальні сполучники *та й, причому, а також*: *Сім літ мак не родив, **та й** голоду не було* (О. Гончар); *А німця скільки було вбито, **та й** наших, бережанських, не обминуло* (Є. Гуцало); *Дарку ніби справді на крилах рендунеріпор перенесло у підміські лісисті околиці Штефанештів, куди вона ходила з Зоєю Локуїца по лісові горішки і де співала оці самі “Рендунем”, **причому** кожний вкладав свій окремий зміст в пісню* (Ірина Вільде); *Бабуся приготувала для гостей смачні страви, **а також** вона спекла великий пиріг*. За відповідного лексичного наповнення предикативних частин як приєднувальні функціують нові аналітичні сполучники *а ще, та ще, а ще й, та ще й* [5, 67]: *У шпиталі поранених підтримують рідні, **а ще** часто провідують волонтери; ...політики у своїх домаганнях розраховують спаралізувати нашу волю в українському державотворенні, **а ще й** різні партії... хочуть зробити російську мову офіційною* (А. Погрібний); *Цього року на фестивалі планують також розпочати благодійний збір коштів на будівництво пам'ятника Івану Мазепі, **та ще** виконавці погодилися віддати для доброї справи частину гонорарів* (Україна молода, 11 травня 2006); *Один перед одним змагалися у співі, **та ще й** хлопці пищали на вербових пищавках* (І. Хланта).

Функцію приєднання можуть виконувати і сполучники сурядності *і, а, та*: *Ще раз прийдуть до табору дівчата, **і** мати Духновича прийде* (О. Гончар); *У мене зацеміло в горлі, якась нудьга взяла, **а** тут ще шия почала боліти од шапки* (О. Довженко); *На щастя, ніхто не здибався, і він дійшов до околиці, **а** звідси вже було зовсім близько й до тітки Ониськи...* (Є. Гуцало); *Пожаліли ми його, **та** на тому й скінчилось* (О. Довженко). Приєднувальну функцію названих сполучників значно увиразнюють такі конкретизатори, як *це, до того ж, тому, притому, крім того*: *Але вона велика дівчина, схожа чимось на античну каріатиду, **і це** її, мабуть, пригнічує* (О. Довженко); *У подальшому артіль реорганізується, **а тому** я вважаю за необхідне повідомити вам про це зараз* (В. Підмогильний); *Вода була теплою, але не зовсім чистою, **і притому** її було багато* (О. Слісаренко).

Можливі й безсполучникові приєднувальні складносурядні речення, у яких друга предикативна частина становить додаткове зауваження до змісту першої: *Цього ще не було, можливості чогось такого Таня і в думках не припускала...* (О. Гончар); *Удома вона ніколи не робить уроків, у неї взагалі один зошит для всіх предметів, підписаний дрібним каліграфічним почерком* (І. Роздобудько); *Ми повинні стати подругами, ти зі мною згодна?* (І. Роздобудько). У другій

частині означених речень можуть бути конкретизатори приєднання на взірць ось що, от що, ось який, от хто, це, до того ж, тому, притому, крім того, так, такий, також тощо: Об'єктам якісної ознаки відведено третє рангове місце, оскільки вони значеннєво диференційовані меншою мірою, ніж об'єкти стану, **до того ж** більшість з них у предикатів якості мають факультативний вияв (О. Межов); У сукупність морфологічних варіантів об'єктного компонента входить як обов'язкова форма орудний відмінок, що сполучається з обмеженим колом дієслів керівництва, володіння, ставлення до об'єкта, моторними дієсловами; **також** він реалізує факультативну валентність деяких прикметникових предикатів... (О. Межов); Посилка від матері – до свят чи до дня народження – **от що** визначало життя Анни-Марії (І. Роздобудько); Опісля ж увесь вечір сиділа в коридорі перед відром із теплою водою і горою взуття – **таким** було моє покарання (І. Роздобудько); Це був запах мокрого асфальту й вогких сірників – **так** пахло сто років тому в дворі її дитинства (І. Роздобудько); Це завтра вже стало сьогодні, **ось яка** історія (О. Гончар).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, визначальними для складносурядних речень постають такі формально-граматичні ознаки: тип синтаксичного зв'язку між предикативними частинами, характер цього зв'язку, засоби його вираження, кількість об'єднаних частин та спосіб оформлення незалежної предикації. Ці ознаки впливають на формування різних формально-граматичних типів складносурядних речень, тобто є класифікаційними. Тип синтаксичного зв'язку, а саме сурядний зв'язок, є реченнєвотвірним для складносурядних речень. За характером сурядного зв'язку (відкритий / закритий) розрізняємо складносурядні речення відкритої і закритої структури, за засобами зв'язку – сполучникові і безсполучникові складносурядні речення, за кількістю предикативних частин – формально елементарні і формально неелементарні складносурядні речення, За способом оформлення незалежної предикації – речення типової формально-граматичної структури і специфічні складносурядні речення, побудовані з використанням техніки сурядного приєднання. Граматичні характеристики предикативних частин та порядок їхнього розташування є додатковими (периферійними) ознаками формально-граматичної організації складносурядних речень. Перспективою дослідження є поглиблене вивчення специфічних складносурядних речень.

Література

1. Бабайцева В. В. Синтаксический статус присоединенных компонентов / В. В. Бабайцева // Русский язык в школе. – 2011. – № 5. – С. 71–77.
2. Бабайцева В. В. Вводные, вставные и присоединенные компоненты / В. В. Бабайцева // Русский язык в школе. – 2011. – № 7. – С. 67–73.
3. Бевзенко С. П. Структура складного речення в українській мові : [навч. посібн.] / С. П. Бевзенко. – К. : КДПІ, 1987. – 80 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник для студ. філол. фак. вуз.] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : [монографія] / К. Г. Городенська. – К. : ВД Дмитра Бурого, 2010. – 208 с.

6. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові : [монографія] / А. П. Грищенко. – К. : Наук. думка, 1969. – 155 с.
7. Жайворонок В. В. Сложноподсоединительные конструкции в украинской устной и письменной литературной речи : автореф. дисс. ... к. филол. н. / В. В. Жайворонок. – К., 1970. – 25 с.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
9. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : [навч. посібник] / М. У. Каранська. – К. : НМК ВО, 1992. – 400 с.
10. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис / Б. М. Кулик. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Рад. школа, 1965. – 282 с.
11. Підвищений курс української мови / [за ред. Л. А. Булаховського]. – Харків : Рад. школа, 1931. – 340 с.
12. Сімович В. І. Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці / В. І. Сімович. – 2-ге вид. з одміними й дод. – К. ; Ляйпціг : Українське накладання, 1919. – 584 с.
13. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови : проблемні питання : [навч. посібник] / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
14. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1972. – 516 с.
15. Тимченко Є. К. Українська граматики (для III і IV класів шкіл середніх) / Є. К. Тимченко. – К. : Криниця, 1918. – Ч. I. – 142 с.
16. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення, побудовані з використанням техніки “підрядного приєднання” / Р. О. Христіанінова // Українська мова. – 2009. – № 1. – С. 3–14.
17. Христіанінова Р. О. Безсполучникові складносурядні речення в сучасній українській мові / Р. О. Христіанінова // Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького національного університету : [зб. наук. праць]. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 9. – Ч. 2 / [редкол. : Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, А. З. Брацкі та ін.]. – С. 185–194.
18. Христіанінова Р. О. Семантико-синтаксичні різновиди безсполучникових складносурядних речень у сучасній українській мові / Р. О. Христіанінова // Типологія та функції мовних одиниць : [наук. журн. / редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 1. – С. 263–274.
19. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підручник] / К. Ф. Шульжук. – К. : ВЦ “Академія”, 2004. – 408 с.
20. Шульжук Н. В. Семантико-граматичні типи складнопієднувальних конструкцій в українському діалогічному мовленні / Н. В. Шульжук // Наукові записки. Серія : філологічна. – Острого : Вид-во Національного ун-ту “Острозька академія”, 2013. – Вип. 40. – С. 122–124.

Анотація

У статті вдокладнено, систематизовано та ієрархізовано формально-граматичні ознаки складносурядних речень, запропоновано власне бачення деяких аспектів їхньої формальної організації. Обґрунтовано два способи оформлення незалежної предикації та виокремлено за цією ознакою типові складносурядні речення і специфічні. Виявлено, що визначальними класифікаційними ознаками для складносурядних речень постають тип синтаксичного зв'язку між предикативними частинами, характер цього зв'язку, засоби його вираження, кількість об'єднаних частин та спосіб оформлення незалежної предикації.

Ключові слова: складносурядне речення, типове складносурядне речення, специфічне складносурядне речення, формально-граматична організація, формально-граматичний тип речення, синтаксичний зв'язок, незалежна предикація.

Аннотация

В статье конкретизированы, систематизированы и иерархизированы формально-грамматические признаки сложносочиненных предложений, предложено собственное видение некоторых аспектов их формальной организации. Обоснованы два способа оформления независимой предикации и выделены согласно этому признаку типичные сложносочиненные предложения и специфические. Выявлено, что определяющими классификационными признаками для сложносочиненных предложений являются тип синтаксической связи между предикативными частями, характер этой связи, средства ее выражения, количество объединяемых частей и способ оформления независимой предикации.

Ключевые слова: сложносочиненное предложение, типичное сложносочиненное предложение, специфическое сложносочиненное предложение, формально-грамматическая организация, формально-грамматический тип предложения, синтаксическая связь, независимая предикация.

Summary

The formal-grammatical features of compound sentences are detailed, systematized and hierarchized in the article; own vision of some aspects of their formal organization is offered. It was grounded two ways of formation of independent predication and it was allocated on this basis the typical compound sentences and the specific sentences. It was found that the determining classification features for compound sentences are the type of syntactic connection between predicative parts, the nature of this connection, ways of its expression, the number of uniting parts and the method of formation of independent predication.

Keywords: a compound sentence, a typical compound sentence, a specific compound sentence, formal-grammatical organization, the type formal-grammatical of the sentence, syntax connection, independent predication.